

Ukrcaj na brodu „Knez“

Josip Splivalo, S. Francisco-Cal.

Kapetan Miće nije ovima nikad uskratio čašu vina, jer je dobro znao, da bi u protivnom slučaju ovi mogli njemu učiniti koju neugodnost, iako je često radi toga znao mrmljati, ali bi se pred njima činio duhovit i ispričao im koju masnu. Kap. Maćela bi me uvijek zapitao za zdravlje mojih roditelja i brata Vicka. Vicko je s njime bio ukrcan kao »mali od mesera«, kad je kapetan Maćela zapovjedao parobrodom »Mostar«, a kasnije kad je Vicko svršio školu, bio je na »Mostaru« strojar. Bilo je i kapetana iz Vignja, Kučišta i Orebića, koji bi došli posjetiti kapetana Miću, a li bi se ovi uvijek pravili kao da nas proste mornare ne poznaju.

Kako je ovo bilo ljetno vrijeme, morao sam pomagati i razastirati tende i tendaline i zatvarati ih. Moram reći, da mi je to drago bilo jer bih se tako verao na balastrati od krme i osjećao kao nekakav heroj, vršeći taj rad s tijelom izvan broda, jer bi me putnici s udivljenjem gle-

dali. U ono vrijeme nijesam mislio na opasnosti kojima sam se izlagao, već sam mislio, ako stariji to mogu činat, mogu i ja.

Naš dolazak u Split uvijek sam očekivao s velikom radošću, jer sam uživao gledati naš ulazak u splitsku luku s najvišeg mjesta na provi. Bez obzira na vrijeme, stići u Split bilo je uvijek interesantno, jer se uvijek vidilo mnogo parobroda iz svijeta i iz otoka. Toliko bi malih i većih parobroda bilo u Splitu privezano uz obalu, da je bilo slučajeva, da nijesmo imali gdje da se privežemo. Obala je uvijek bila puna veselog pučanstva. Splićani su poznati kao veseli, razgovorljivi i bučni ljudi. Neki bi došli pred brod na doček prijatelja, a opet veći dio bi uvijek došao da prođe vrijeme, koje u ono doba nije bilo odviše dragocjeno. Dolazak i odlazak parobroda uvijek je zanimljiv.

Često sam promatrao ove naše dobrodušne putnike. Iako sve iz iste provincijske sredine, bilo ih je raznih osobina. Bilo je onih koji su bili vrlo konzervativni. Bilo je trgovaca jednostavnih ljudi, pa radnika u tvornici Sufid. Ali većina naših putnika bili su naši dobri seljaci i njih sam uvijek uživao gledati i kadikad koju riječ s njima porazgovarati.

U tri sata poslije podne bi ostavili Split, pošto bih završio posao oko konopa od prove, sklonio bih se do svog kutka do mojeg foguna. Tu bih sjeo i sredivao račune troškova u jednoj maloj knjižici. Kad bi me iz kuhinje vidio koji od dvaju mornara, znali bi mi reći: »A ti Jožo piši i nadodaj jedan solad ovdje, a jedan ondje, tako da ti računi bolje izadu«.

VI PRVE NEZGODE

Dobra zarada, koju je »Knez« zaradivao na redovnoj pruži, nije vlasnicima bila dovoljna, pa su »Kneza« upotrebljavali na razne načine, prema tome kome je bilo potreba, da mu se brod uzajmi. Tako smo često poslije iskrcanja putnika i tereta išli potegnuti maonu punu kamenja iz Brača do Dugoga Rata za tvornicu »Sufid«. Kamen se nije nabacivao u utrobu maone, već bi se nagemilao na palubu. Jednom prilikom kad smo teglili maonu punu kamenja iz kamenoloma blizu Supetra, valovi su nas tukli s boka. Maona se stala valjati i malo po malo kamenje na palubi stalo se pomicati na jednu stranu. Kormilar maone je zvao i rukom mahao, da smanjimo brzinu tegljenja, jer je slutio, da bi se nešto nezgodno moglo dogoditi. Međutim nije bilo vremena da se nezgoda spriječi, jer se maona u tili čas nagnula i sav kamen se sa palube u more iskotrljao. Čudo je bilo, da čovjek na maoni nije pao u more, jer je maona poskočila kad je teret izgubila. Za nas koji smo gledali, bilo je smiješno vidjeti ovaj čin, ali i ozbiljno u strahu, da s kamenjem ne potone i kormilar. Ali dobro se svršilo. Maonu smo praznu natrag otegili da se opet napuni kamenom, a mi smo se povratili u Omiš. Jedne druge večeri poslije dolaska u Omiš dobismo naredbu, da odemo na Brač i doteglimo maonu s kamenjem. Kad smo stigli pokraj kamenoloma, pukne u stroju poluga i stroj se zaustavi. Kako sam već opisao, da je »Knez« bio opremljen većinom stvarima od staroga »Kneza«, to za nas nije bilo čudno što se desilo u starom stroju. Da nas vijetar ne baci na obalu, kapetan naredi da bacimo sidro. Ovo nije išlo brzo, jer je to prvi put da bacimo sidro, a bilo je čvrsto privezano uz brod, da ga ni vrag ne bi lako odriješio. Čim smo sidro bacili, objesismo na jarbol neke crne balone kao znak, da nam je potrebna pomoć. Potom smo dugo trubili za vijeke vjekova. Slično nam se desilo bilo jednom na »Mariji B«, kad nam je negdje u blizini Zadra pukla osovina propelera. Isto smo tako trubili i na jarbol crne balone podigli. Mi smo na »Knezu« bili vrlo veseli da je brod postao nesposoban, ne zbog nekih rđavih misli, već jednostavno stoga što ovakovi događaji razbiju mornarevu monotoniju. A malo smo bili i zlobni, jer je bilo na štetu brodovlasnika, koji ne samo da su izgubili dobit nego su morali potrošiti za povlačenje »Kneza« i popravak stroja, a i gubitak zarade za nekoliko dana. Da su braća Ivaniševići bili mornari i radili na svojemu brodu, ne bi zastalno bili išli poslije redovne pruge da tegle maone pune kamenja, jer bi i sami bili vidjeli da je mornarima bilo preveć raditi od pet u jutro do šest u večer, a često i kasnije. Tu smo pokraj Supetra usidreni dugo čekali, jer u ono vrijeme novosti nijesu letjele kao danas. Noć je već bila nastala i mi užegli feralo kako je propisano kad je brod usidren. Napokon smo opazili da nešto vrlo rasvijetljeno dolazi prema nama iz Omiša. To je bio parobrod »Juraj Šubić« koji je jurio nama u pomoć kao torpiljarka. Kad su naime Omišani čuli za našu nezgodu i da je poljičkome »Knezu« potrebna pomoć, narasli su od veselja. Na »Jurju Šubiću« je na zapovjedničkom mostu bila omiška elita, a na palubi veliki broj omiškog naroda. Na licima svih se lako moglo opaziti konkurentsko veselje, ali u isto vrijeme nekakva lažna zabrinutost za bijednoga poljičkoga »Kneza«. »Juraj Šubić« nas je tako ponižene teglio lako, jer more je bilo mirno. Bilo ga je krasno vidjeti, jer je bio sav osvjetljen, budući

je imao električnu rasvjetu. Činio mi se nekakav tužni pogreb. Kad smo stigli u Omiš, bili smo privezani uz gat na naše mjesto i tu smo ostali puna četiri dana. Ovi nekorisni dani bili su gorki, za braću Ivanišević a još teži za strojara i kapetana, jer je Filip Ivanišević iz Krila dolazio svakog dana u Omiš na biciklu da pospješi popravak stroja. Međutim mu njegovo pumpanje bicikla nije ni najmanje pospješilo popravak stroja, već je on kao i mi morao čekati potrebno vrijeme za popravak, dok se poluga morala popraviti u Splitu.

Nedjelja je po starim zakonima i običajima posvećena za mir, no mi smo morali ostati na brodu da ga uredimo. Inače taj se propis nije kod nas poštivao. Jedne nedjelje smo išli na fijeru u Trogir, jer je tamo bio nekakav blagdan i veliki pazar. Bili smo puni putnika iz Omiša i Poljica. Tada sam prvi put bio u Trogiru. Vrijeme je bilo uprav prekrasno, onako kao što to samo može biti u krasnoj Dalmaciji. Čim smo prošli Split i ušli u Kaštelanski zaljev, ja se nijesam maknuo s palube, već na obje strane pažljivo i požudno promatrao, nastojeći da što više vidim. Ništa do tada o tim stranama nijesam znao. Eto, stigismo u Trogir. Svemu sam se divio. Krasne starinske zgrade na obali, lijepi zvonici, iz kojih je dopiralo zvonjenje zvona, bučna riva od damaćih i ljudi iz okolice i zagore, koji su na pazar dognali blago, drveno suđe i glinene lonce i pred sobom držali i pušili u čibuk, — sve je to za mene bilo novo i živo. Ali nažalost s broda nijesam mogao na kraj da vidim lijepu pjacu i procesiju. Dovraga, eto, nijesam smio izaći. Prije objeda i za ručka morao sam služiti kapetana i strojara u salonu, a po objedu su dulje sjedili nego po običaju, jer su im neki prijatelji došli u pohode. Kad sam napokon očistio stol u salonu, bilo je već kasno. Tada sam morao početi pripravljanje večeru. I tako mi propade lijepa prilika da upoznam lijepi, historijski gradić.

Prije odlaska, na brod smo ukrcali nekoliko sanduka domaćeg sira koji je tako mirisao, da bi taj miris i mrtvog miša oživio. I mi smo se osjećali kao miševi i uspjelo nam je da iz tih sanduka dignemo nekoliko malenih grudica, toliko za uspomenu. To nijesmo smatrali kao neku krađu, već kao mali dio, koji je po tradiciji pripadao mornarima. U Trogiru su na pazaru naši putnici-seljaci kupili malih prašćića i na »Knez« ih donijeli u zatvorenim vrećama, da im ne bi pobjegli. Odojci su cijelo vrijeme nemuzikalno cvilili, ali im to nije pomoglo. Kad smo bili na povratku negdje između Krila i Malog Rata, jedna se vreća sa nekoliko prašćića pomakla i kroz otvoreni barkariž pala u more. Nije bilo moguće da se brod zaustavi i čamac spusti u more, da se spasi nekoliko prašćića u vreći, jer ti prašćići nijesu pripadali braći Ivanišević, a opet bili su u vreći i zastalno su se u kratko vrijeme bili zadušili i potonuli. Seljak, kome su prasci pripadali, lamatao je i jaukao i na kraju bio vrlo rastužen vidjevši preranu i neočekivanu smrt svojih dragih i milih malih odojaka. I ovo je bila krivnja štedljivih brodovlasnika, jer, kad su gradili »Kneza«, kupili su vrata od barkariža od druge ruke, gvozdena i teško da ih se s velikom mukom moglo zatvarati i otvarati. A poslije malo vremena kad su britvele uhvatile rđu, nije ih se moglo ni maknuti. I tako su za vijeke vjekova ostala otvorena izvan broda i tu čvrsto privezana. Jedino što je spriječavalo putnicima da ne padnu u more bio je mali dio balustrade koji bi se spustio dolje preko mjesta gdje su bila vrata. Isto onako kao kad bi se na livadi stavilo komad sohe da koze ne idu u tuđu baštinu. Kad su ribari dojučućeg dana potegli mrežu, u njoj su našli vreću pokojnih prašćića. Ribarima je bilo teško vjerovati ono što su svojim očima vidjeli, jer nijesu znali na koji su način dragi mali prašćići u vreći na dno mora stigli. O ovome se dugo vremena pričalo, kako su ribari uhvatili u mreže prasce mjesto ribe. Ni poslije ove male seoske tragedije nije se ništa učinilo da se nova vrata postave.

(Nastavit će se)